

Розділ 2. Тьюторинг: практики впровадження

Тема 6. Індивідуальний навчальний план

Зміст

6.1. Нормативно-правове обґрунтування навчання за індивідуальним навчальним планам.

6.2. Індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальний навчальний план: що це і для кого

6.3. Для кого може застосовуватися індивідуальна освітня траєкторія.

6.4. Моделі організації профільного навчання на основі індивідуального освітнього плану.

6.5. Організаційні умови переходу на індивідуальний освітній план.

6.6. Тьюторська підтримка реалізації індивідуального освітнього плану.

7.1. Нормативно-правове обґрунтування навчання за індивідуальним навчальним планам.

Положення про індивідуальний навчальний план студента розробляють відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту». Так, Закон України Про освіту. Розділ I. Загальні Положення. Стаття 1. Основні терміни та їх визначення визначено, що:

- **індивідуальна освітня траєкторія** - персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план;

- **індивідуальна програма розвитку** - документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання;

- **індивідуальний навчальний план** - документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів.

Довідник користувача Європейської системи трансферу та накопичення кредитів (Брюссель, 6 лютого 2009 р.), наказу МОН України № 943 від 16.10.09 р. «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи»; «Методичних рекомендацій щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах» (лист МОН України № 1/9-119 від 26.02.10 р.).

Індивідуальний навчальний план студента (ІНПС) є робочим документом здобувача освіти, що містить:

- інформацію про **перелік і послідовність вивчення навчальних дисциплін**,
- **обсяги навчального навантаження** студентів із усіх видів навчальної діяльності,
- відповідні **форми контролю**.

ІНПС формується на основі **навчального плану підготовки фахівців за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем за роками** (семестрами). В індивідуальному навчальному плані студента зазначаються:

- *перелік нормативних навчальних дисциплін*,
- *навчальних дисциплін за вибором*,
- *усі види практик у межах нормативно встановлених термінів підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня*,
- *навчальні дисципліни, що вивчаються додатково*.

Виконання ІНПС здійснюється протягом часу, який не перевищує граничного терміну навчання. Нормативний термін навчання визначається відповідно до галузевих стандартів вищої освіти. ***Здобувач освіти персонально відповідає за виконання ІНПС.***

6.2. Індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальний навчальний план: що це і для кого

Індивідуальна освітня траєкторія — це персональний шлях розвитку здібностей, особистісних якостей і психічних процесів дитини.

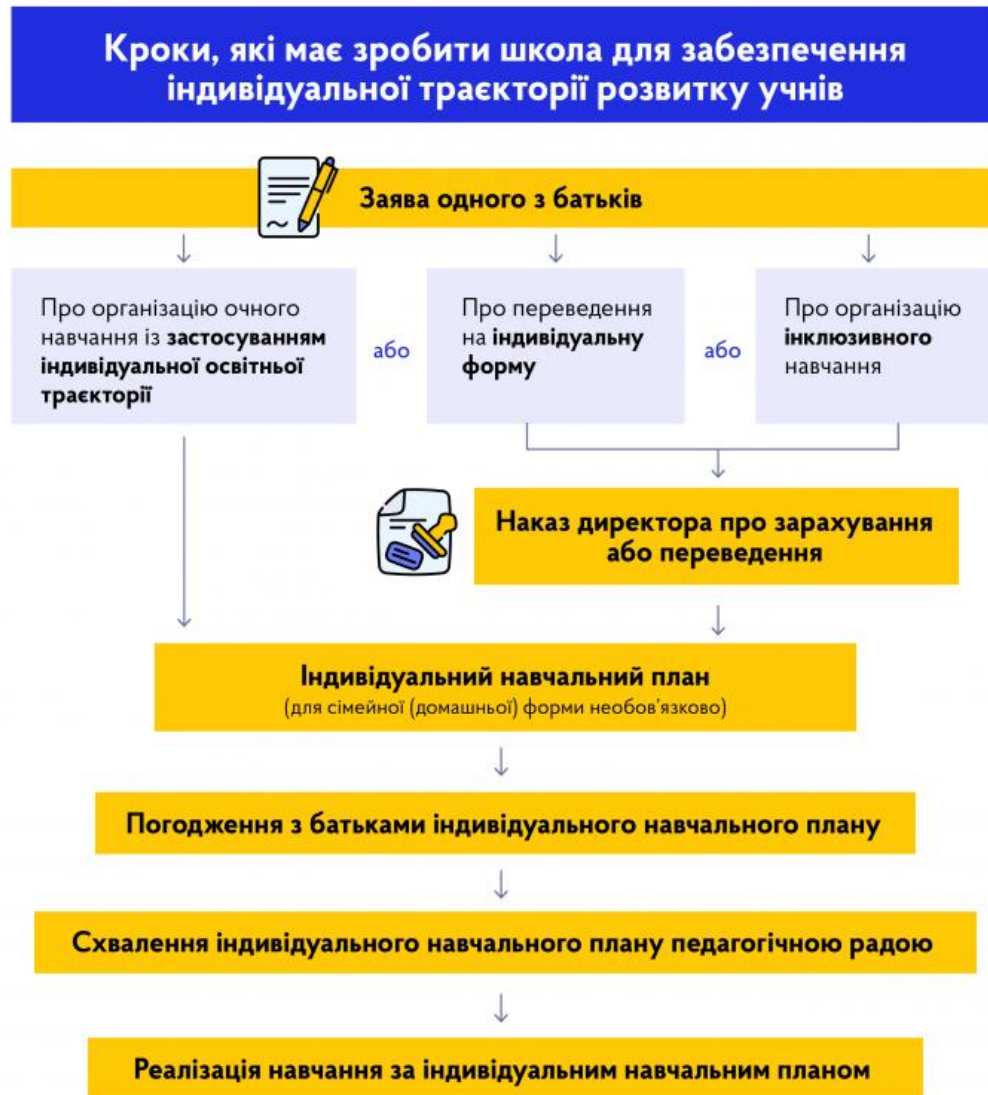
В основі індивідуальної траєкторії лежить дитиноцентризм. Вона має на меті ***забезпечити максимально сприятливі умови для навчання й розвитку кожного учня.***

В умовах війни індивідуальна освітня траєкторія набула нового значення - дедалі частіше школи застосовують індивідуальні освітні траєкторії для організації навчання учнів, які тимчасово проживають в іншій місцевості або за кордоном. Це дає змогу забезпечити гнучкість освітнього процесу, не вносячи кардинальних змін до навантаження вчителів.

Індивідуальна освітня траєкторія актуальна під час війни тому що у багатьох дітей ***немає можливості відвідувати школу*** разом з іншими учнями, іноді навіть у дистанційному режимі. Це спричинено, зокрема, тим, що ***діти перебувають***

у різних країнах в умовах тимчасового прихистку. Для більшості таких учнів можна застосувати термін “з особливими освітніми потребами” у широкому його розумінні.

Стратегічно важливо забезпечити для всіх дітей рівний доступ до освіти, налагодити якісний освітній процес, тому індивідуальні освітні траєкторії зараз набувають особливого значення.

6.3. Для кого може застосовуватися індивідуальна освітня траєкторія.

Індивідуальна освітня траєкторія може застосовуватися до будь-якої дитини. В умовах війни індивідуальна освітня траєкторія - це одне з оптимальних рішень для дітей, які:

- тимчасово перебувають за межами країни,
- є внутрішньо переміщеними особами,
- чи не можуть відвідувати заняття через обстріли і небезпечну ситуацію у їхньому регіоні.

- для дітей з особливими освітніми потребами,
- для дітей, які навчаються за індивідуальною формою здобуття освіти.

Найчастіше *запровадження індивідуальної освітньої траєкторії для дитини відбувається* через звернення її **батьків** з відповідною **заявою**. Проте, якщо **школа** не має для цього **ресурсів**, вона може відмовити в організації індивідуальних освітніх траєкторій для учнів, батьки яких зробили запит на навчання за іншими навчальними програмами.

Проводячи *діагностувальне тестування учнів*, педагоги можуть виявити дітей, які потребують індивідуального підходу. Очевидним є те, що індивідуалізації потребують перш за все ті діти, які зазнали найбільших *освітніх втрат*.

Коли варто запроваджувати індивідуальний підхід для учнів, які навчаються на очній формі? *Підставами, що спонукають до застосування індивідуального підходу*, можуть бути:

- підвищений інтерес та здібності учня до навчального предмета або,
- навпаки, повільне опанування навчальної програми,
- зниження результатів навчання.

Зараз, коли школи реалізують дистанційне або змішане навчання, а учні перебувають в різних умовах через воєнні дії, індивідуальні освітні траєкторії можуть сприяти забезпеченню гнучкості навчання для окремих школярів.

Індивідуальний навчальний план обов'язковий для учнів, які навчаються *на інклюзивному навчанні*. Для учнів, які навчаються за індивідуальною формою здобуття освіти, індивідуальний навчальний план обов'язковий для *педагогічного патронажу та екстернату*. Для сімейної (домашньої) форми здобуття освіти індивідуальний план не є обов'язковим.

6.4. Індивідуальний навчальний план як реалізація індивідуальної освітньої траєкторії

Для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів потрібно розробити індивідуальний навчальний план та, за потреби, індивідуальну

програму розвитку (для учнів з особливими освітніми потребами). Окремий документ, де визначається індивідуальна освітня траєкторія, не розробляється.

Для індивідуальної роботи з учнями, які навчаються та не відвідують заклад освіти у зв'язку із воєнними діями чи потребують індивідуального підходу, педагоги можуть розробити індивідуальний план.

Індивідуальна програма розвитку необхідна лише для дітей з особливими освітніми потребами на інклюзивному навчанні. Для внутрішньо переміщених осіб або в інших випадках її розробляти не треба.

Щороку для кожної дитини з особливими освітніми потребами команда супроводу протягом двох тижнів з початку навчання складає індивідуальну програму розвитку (ІПР) учня за формою, визначеною Порядком організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти.

ІПР — важливий освітній документ для дитини з особливими освітніми потребами. **Це дороговказ для педагогів, керівництва школи та батьків дитини, що містить:**

- інформацію про **індивідуальні особливості розвитку дитини**;
- рекомендації щодо **організації освітнього процесу** для неї;
- **перелік навчальних предметів**, що потребують адаптації чи модифікації;
- перелік **додаткових** психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових **занять**, яких потребує учень.

В індивідуальному плані визначають:

- **цілі та основні заходи**, які має відвідувати учень (консультації, контрольні точки) у контексті тем із навчальних предметів за навчальними програмами,
- а також терміни складання контрольних точок,
- проходження оцінювання.

Для учнів на індивідуальній формі здобуття освіти або очній формі, але за індивідуальною освітньою траєкторією, в індивідуальних навчальних планах можуть збігатися дати та час консультацій і точок оцінювання. Це полегшить школі організацію педагогічного супроводу таких учнів.

Індивідуальний навчальний план для учнів з особливими освітніми потребами має містити:

- цілі,
- загальний обсяг навчального навантаження та кількість годин на тиждень для вивчення навчального предмета,
- а також інформацію про адаптацію чи модифікацію змісту освітніх компонентів освітньої програми,
- послідовність, форму і темп їх засвоєння і очікувані результати навчання.

6.5. Реалізація індивідуальної освітньої траєкторії під час дистанційного чи змішаного навчання.

Учні, які навчаються за індивідуальними освітніми траєкторіями і не можуть відвідувати школу, можуть долучатися до занять онлайн (через Zoom чи інший ресурс) та/або використовувати для навчання електронну платформу. Водночас таким учням варто давати додаткові ресурси та індивідуальні завдання. Вчителі можуть також за розкладом організовувати для дітей консультації. Навчання за індивідуальними освітніми траєкторіями можливе також за умови розроблення та застосування вчителем на уроці диференційованих завдань.

Наявність *індивідуальних освітніх траєкторій у закладі освіти є індикатором* якості освітнього процесу. Цей фактор оцінюють під час інституційного аудиту, який проводить Державна служба якості освіти. Зокрема, під час аудиту *оцінюються такі показники*:

- “Педагогічні працівники беруть участь у формуванні та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів (у разі потреби)”;
- “У закладі освіти створюються умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учнів”.

6.6. Тьюторська підтримка реалізації індивідуального навчального плану

Перехід школи на роботу за індивідуальними навчальними планами передбачає особливі форми та методи взаємодії учнів та учнів. Як показує практичний досвід роботи шкіл, перспективними формами організації навчального процесу є:

- тьюторство,
- консультування,
- модерування.

Тьюторство. Тьюторство виступає у трьох іпостасях:

- 1) як підтримка, тобто як особливий вид допомоги, спрямований на розвиток автономності та самостійності суб'єкта при вирішенні проблеми;
- 2) як фасилітація;
- 3) як супровід.

Педагог-тьютор здійснює педагогічний супровід учнів. Він:

- розробляє групові завдання,
- організує групові обговорення будь-якої проблеми.

Діяльність педагога-тьютора, як і педагога-консультанта, спрямована не так на трансляцію навчальної інформації, але в роботу з суб'єктним досвідом учня.

Педагог:

- аналізує пізнавальні інтереси, наміри, потреби, особисті прагнення кожного;

- конструює спеціальні вправи та завдання, що спираються на сучасні комунікаційні методи, особисту та групову підтримку;
- продумує способи мотивації та варіанти фіксації досягнень;
- розробляє напрямки проектної діяльності.

Завдання педагога-тьютора різноманітні:

- допомога тим, хто одержує максимальну віддачу від навчання;
- відстеження ходу навчання учня;
- організація зворотного зв'язку за виконаними завданнями;
- проведення групових тьюторіалів;
- підтримка зацікавленості у навчанні протягом усього вивчення предмета;
- надання можливості зв'язуватися з ним у разі потреби за допомогою особистого контакту, електронної пошти та комп'ютерних конференцій.

Консультування – це особливим чином організована взаємодія між педагогом-консультантом та учням, спрямоване на вирішення проблем та внесення позитивних змін у діяльність учнів старшої школи.

Сутність запропонованої моделі полягає в тому, що відсутній традиційний виклад матеріалу викладачем, навчальна функція замінюється консультуванням, яке може здійснюватися як за безпосереднього контакту, так і за опосередкованого засобами нових інформаційних технологій.

Консультування зосереджено на вирішенні конкретної проблеми. Передбачається, що консультант або знає готове рішення, яке він може наказати консультуваному, або володіє способами діяльності, які вказують шлях вирішення проблеми. Головна мета педагога у такій моделі навчання – навчити учня вчитися.

У практиці консультування виявлено кілька моделей діяльності. Залежно від функцій консультування розрізняють:

- експертне,
- проектне,
- процесне.

У ролі експерта вчитель виступає за умови пред'явлення школярами виконаних робіт. Специфіка ***проектного консультування*** полягає у супроводі навчально-дослідних та проектних робіт учнів середньої (повної) школи. ***Процесне консультування*** необхідне під час навчання школярів з індивідуальним освітнім програмам.

Модерування – це діяльність, спрямована на розкриття потенційних можливостей учня та його здібностей. ***В основі модерування лежить використання спеціальних технологій, що допомагають:***

- організувати процес вільної комунікації,
- обміну думками, судженнями та підводить учня до прийняття рішення за рахунок реалізації внутрішніх можливостей.

Модерування націлене на розкриття внутрішнього потенціалу учня, що допомагає ***виявити приховані можливості та нереалізовані вміння***. Основними методами роботи ***педагога-модератора є методи, які :***

- спонукають учнів до діяльності та активізують їх;

- виявляють існуючі у них проблеми та очікування;
- організовують процес участі у дискусії;
- встановлюють клімат товариського співробітництва.

Педагог-модератор виступає посередником, який встановлює стосунки між учнями.

Таким чином, своєрідність сучасної професійної діяльності педагога у тому, що повертається істинний зміст, **призначення діяльності педагога:**

- ведення,
- підтримка,
- супровід учня.

Допомогти кожному учню усвідомити його власні можливості, увійти у світ культури обраної професії, знайти свій життєвий шлях – такі пріоритети сучасного педагога.

Питання для самоперевірки

1. Яке існує нормативно-правове для обґрунтування навчання за індивідуальним навчальним планом?

2. Індивідуальна освітня траєкторія та індивідуальний навчальний план: що це і для кого?

3. Для кого може застосовуватися індивідуальна освітня траєкторія?

4. Які існують моделі організації профільного навчання на основі індивідуального освітнього плану?

5. Які мають бути організаційні умови для переходу на індивідуальний освітній план.

6. Що означає тьюторська підтримка реалізації індивідуального освітнього плану.